

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Сергій Сергійович Тесленко

Аспірант кафедри політології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, Київ, 01601, Україна

E-mail: s.teslenko1506@gmail.com,

Олег Іванович Ткач

Доктор політичних, професор, кафедра
політології, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, Київ, 01601, Україна

E-mail: tio19@ukr.net,

Serhii Teslenko

Postgraduate student at the Department of Politology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Volodymyrska St., 60, Kyiv,
01601, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2190-6173>

Oleh Tkach

D.Sc. (Political Sciences), Professor,
Department of Politology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Volodymyrska St., 60, Kyiv, 01601, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3131-1533>

УДК 321.6

**АВТОРИТАРИЗМ І ДЕМОКРАТІЯ В ПІВДЕННО-СХІДНІЙ АЗІЇ:
РЕЖИМНА ДИНАМІКА В КОНТЕКСТІ «ТРЕТЬОЇ ХВИЛІ» ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ**

Received 31 September 2022; revised 27 October 2022; accepted 10 November 2022

DOI: 10.15421/352224

Анотація

У статті розглядаються траєкторії політичної трансформації в країнах Південно-Східної Азії.

Проаналізовано специфіку демократичного транзиту в умовах третьої хвилі демократизації. Зазначено, що лінія розлому в регіоні пролягає між країнами з перехідною економікою та країнами, які встановили електоральну демократію (а не між простою демократією та консолідованою демократією). Досліджено становлення демократій у Таїланді, в Індонезії, Сінгапурі, Малайзії, Камбоджі, на Філіппінах. Особливу увагу надається феномену демократичного відкату та загрозам демократизації. Розглянуто перспективи здійснення у країнах Південно-Східної Азії незворотних демократичних реформ. Було підкреслено, що головне завдання для еліт у регіоні, – продемонструвати здатність режимів одночасно забезпечувати ефективний рівень управління і здійснювати реформи, спрямовані на інклюзивну участь і політичну підзвітність.

Ключові слова: демократичний відкат, авторитаризм, демократія, політична спроможність, політичне лідерство.

**AUTHORITARIANISM AND DEMOCRACY IN SOUTHEAST ASIA: REGIME DYNAMICS IN
THE CONTEXT OF THE ‘THIRD WAVE’ OF DEMOCRATIZATION**

Abstract

The article examines the trajectories of political transformation in the countries of Subdivision East Asia. Modern Southeast Asia is a region that has undergone a number of cardinal transformations throughout its pre-colonial, colonial and post-colonial history. Moreover, at the second and initial stage of the third of these periods, speaking primarily as their object, rather than an active subject. However, at the end of the 20th century, thanks to the activities of the Association of Southeast Asian Nations, the region was able to become a source of institutional innovations in regional and world politics. The specifics of democratic transit in the conditions of the third wave of democratization are analyzed. It is noted that the fault line in the region runs between countries with transition economies and countries that have established electoral democracy (and not between simple democracy and consolidated democracy). The formation of democracies in Thailand, Indonesia, Singapore, Malaysia, Cambodia, and the Philippines was studied. Special attention is paid to the phenomenon of democratic rollback and threats to democratization. For young democracies in Southeast Asia, the fault line still remains between countries in transition and those having established electoral democracies, rather than between consolidating and consolidated democracies. Despite the long road to democracy

in some countries like Thailand and the Philippines, their chequered history with democratization included multiple episodes of coups d'état, uprisings and poorly functioning democratically elected governments in the interregnum. For the newer democracies like Indonesia and Timor Leste, the former has achieved a sufficient level of democratic stability and institutionalized competitive free and fair elections and could be regarded as having an established electoral democracy, while the latter's democratic path continues to unfold. The prospects for the implementation of irreversible democratic reforms in the countries of Southeast Asia are considered. It was emphasized that the main task for the elites in the region is to demonstrate the ability of the regimes to simultaneously ensure an effective level of governance and implement reforms aimed at inclusive participation and political accountability.

Key words: *democratic rollback, authoritarianism, democracy, political ability, political leadership.*

Постановка проблеми.

Південно-Східна Азія демонструє дивовижну різноманітність політичних режимів: султанат у Брунеї, однопартійні В'єтнам та Лаос, військова диктатура Таїланду, перехідні режими М'янми та Східного Тимору, демократії на Філіппінах та в Індонезії, конкурентоспроможні авторитарні режими Сінгапуру і Малайзії.

Для вчених, які глибоко вивчають регіон, така різноманітність політичних систем у ньому не є дивною. Зрештою, Південно-Східна Азія – це політично сконструйована група націй, яка охоплює безліч етнічних, релігійних, мовних, економічних і культурних кордонів. Це етномовне та релігійне різноманіття існує у глибоко роздроблених суспільствах. У свою чергу це призвело до тривалих міжобщинних конфліктів та сепаратистських рухів.

Самому суверенітету держав Південно-Східної Азії, як і раніше, кидають виклик дрібні прикордонні суперечки, які регулярно спалахують, хоча жодна з них не переросла до рівня серйозного міждержавного конфлікту.

На відміну від інших регіональних інтеграційних проєктів, Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), як і раніше, твердо віддана принципу невтручання – нормі серед держав-членів не вмішуватися у внутрішні справи один одного та не завдавати шкоди двостороннім чи багатостороннім відносинам у регіоні.

Отже, внутрішньо регіональний тиск з метою демократизації є незначним, і будь-яка зміна режиму, що відбувається в Південно-Східній Азії, зазвичай викликає стриману реакцію з боку інших держав-членів АСЕАН. Практика принципу невтручання та існуван-

ня авторитарних режимів у Південно-Східній Азії демонструють, що будь-який зовнішній тиск з метою демократизації не станеться внаслідок поширення демократії чи міжнародних зв'язків, як це було в Латинській Америці та посткомуністичних державах Східній Європі [Reilly 2017].

Оскільки Південно-Східна Азія залишається емпірично-загадковим регіоном для вивчення демократизації, вона отримує мало уваги від вчених, які цікавляться зміною режимів та загрозами, з якими зіштовхуються молоді демократії.

Методи дослідження.

У дослідженні використано описовий, системний та порівняльний методи, що дозволило узагальнити теоретичні напрацювання в рамках вказаної проблематики.

Описовий метод допоміг здійснити загальне дослідження поняття режимної динаміки країн регіону, виокремивши характерні ознаки політичних режимів.

Системний метод дав змогу розглянути політичні зміни зазначених країн у зв'язку з іншими загрозами для демократії.

За допомогою порівняльного методу було здійснено вивчення кейсів авторитарних, демократичних та гібридних режимів.

Аналіз останніх досліджень.

Феномен демократичного переходу детально досліджується різними соціогуманітарними дисциплінами. У центрі уваги дослідників знаходяться різні моделі модернізації, в тому числі й ті, що суттєво відрізняються від моделі, яку можна умовно вважати класичною, що описує шлях розвитку, яким йшли суспільства та держави Західної Європи

та Північної Америки, починаючи з Нового часу, і який, загалом, продовжуйте дотримуватися теперішнього часу. Зокрема, окремим напрямком досліджень став розгляд моделей модернізації, що базуються не на демократичній політичній традиції, а на авторитарних засадах – так звана авторитарна модернізація [Sztompka 1992: 21-23].

Відомий американський політолог Д.Белл і ряд інших дослідників, які розробляють модель «неліберальної» демократії, вважають цілком життєздатною китайську модель демократії, коли влада, відповідно до традиційних принципів соціальної структури, делеговано тим, хто пройшов авторитетний національний конкурс [Bell 2006: 153-179].

Окремо слід зазначити про праці Гільєрмо О'Донелла та Філіппа Шміттєра, які здійснили порівняльний аналіз демократичних транзитів [O'Donnell, Schmitter 1986].

Фундаментальний внесок у вивчення політичної модернізації здійснив Семюель Хантінгтон, який є автором концепції третьої хвилі демократизації [Huntington 1991].

В Україні проблеми модернізації та демократичного транзиту розглядаються у працях Ткача О.І., Зеленько Г.І., Телешуна С.О.

Метою є аналіз режимної динаміки країн регіону в контексті «третьої хвилі» демократизації; дослідження чинників, що вплинули на політичну трансформацію в державах регіону; виявлення специфічних рис авторитарних та демократичних політичних режимів у Південно-Східній Азії.

Виклад основного матеріалу.

Південно-Східна Азія є регіоном, де більшість країн так або інакше тяжіють до авторитаризму. З іншого боку, демократичні режими складають меншість. Здається, немає іншого регіону, де б співіснували подвійні світи авторитаризму та демократії [Case, W., 2009]. Сім з одинадцяти держав – М'янма, Лаос, В'єтнам, Камбоджа, Малайзія, Сінгапур і Бруней – можна загалом класифікувати як авторитарні режими, але вони значно відрізняються за ступенем політичної боротьби.

Ступінь протистояння двох ключових політичних інститутів залежить від потужності опозиційних сил і ступеня єдності еліт. У ви-

падках, коли єдність еліти висока, а опозиція слабка, спостерігатиметься менш конкурентний авторитаризм. І навпаки, там, де є сильна, мобілізована та організована опозиція та роз'єднані еліти, у таких авторитарних умовах має бути більше конкуренції [Ткач 2021].

Для молодих демократій у Південно-Східній Азії лінія розлому все ще залишається між країнами з перехідною економікою та країнами, які встановили електоральну демократію, а не між простою демократією та консолідованою демократією.

Незважаючи на довгий шлях до демократії в деяких країнах, таких як Таїланд і Філіппіни, їхня строката історія демократизації включала численні епізоди державних переворотів, повстань і погано функціонуючих демократично обраних урядів. Щодо нових демократій, таких як Індонезія і Східний Тимор, перша досягла достатнього рівня демократичної стабільності та інституціоналізувала конкурентні вільні та справедливі вибори і може розглядатися як така, що має усталену електоральну демократію, тоді як демократичний шлях другої продовжує розгортатися.

Індонезія, незважаючи на десятиліття існування авторитаризму з моменту здобуття незалежності від голландців, стала яскравим прикладом демократії в регіоні та рекламувалася як винятковий випадок успішної мусульманської демократії. Те, що ця країна отримує золоту зірку, вказує на досить гнітючий стан демократії в Південно-Східній Азії. За даними Reporters Without Borders, ця густонаселена держава з мусульманською більшістю посідає 117-те місце у світі за рівнем свободи преси, переживаючи загальне зниження рівня свободи другий рік поспіль [Reporters Without Borders 2022].

Тим не менш, примара авторитарного минулого все ще переслідує нові демократії в Південно-Східній Азії. Після падіння абсолютної монархії у 1933 року Таїланд провів перші вибори. З того часу країна пережила загалом дев'ятнадцять спроб державного перевороту, дванадцять з яких були успішними. Загроза для тайської демократії є постійною. У той час як деякі спостерігачі передчасно оголосили про наближення Таїланду до фі-

нішної межі демократизації на початку 2000-х років, інші залишалися надмірно обережними, ніколи не недооцінюючи силу та вплив військових та монархії у сприянні черговому краху демократії. Скептики мали рацію: за останні десять років у Таїланді стався не один, а два перевороти.

На президентських виборах 2014 року в Індонезії жорстке суперництво між кандидатом-реформатором та колишнім губернатором Джакарти Джоко «Джокові» Відодо та представником військової еліти Прабово Субіанто створило привід для занепокоєння щодо можливого демократичного регресу. У статті, опублікованій у «Новій мандалі» під назвою «Демократія Індонезії в небезпеці», Едвард Аспіналл попередив, що президентство Прабово представить серйозну загрозу авторитарного розвороту через його криваве минуле за Сухарто [Aspinall 2014]. Ідея, що Індонезія потенційно запобігла цьому демократичному відкату, тому що Джокові ледь переміг його опонента, красномовно говорить про хиткі основи демократії Індонезії.

Так само і на Філіппінах кінець диктатури Маркоса 1986 року – далеко не закритий розділ в історії країни. На президентських виборах 2016 року філіппінці підтримали жорсткого мера міста Давао на економічно бідному острові Мінданао. Політичний аутсайдер Родріго Дутерте вів кампанію за ефективне управління та рішуче лідерство, обіцяючи придушити злочинність, вирішити проблему заколотів та усунути широко поширену економічну нерівність, яка протягом десятиліть псувала досягнення демократизації під керівництвом еліти. Змагання за посаду віце-президента також було напруженим.

Фердинанд «Бонгбонг» Маркос-молодший посів друге місце у гонці за віце-президентське крісло, поступившись лише чвертю мільйона голосів своїй суперниці Лені Робредо. Привабливість популярних і прагматичних лідерів, таких як Дутерте, та відродження сім'ї Маркосів частково пояснюється тим, що деякі вчені називають «втомою від EDSA (Erifanio de los Santos Avenue)» – Жовтої революції, яка призвела до відставки Фердинанда Маркоса у 1986-му. Очікувалося, що

демократія забезпечить стабільність, знизить корупцію та забезпечить процвітання.

Можливість демократичного регресу залишається постійною загрозою для демократій Південно-Східної Азії. Ден Слейтер (2013) називає це явище «демократичним ухилом» – проміжним станом анабіозу режиму між крахом і примарним заспокоєнням, коли рух режиму вкрай непередбачуваний, а результат незрозумілий [Slater 2013].

Демократизація у Південно-Східній Азії досягла рівня «скляної стелі», дозволеного їй правлячою елітою. Усі демократії регіону, за винятком Таїланду, досягли досить стабільного загального консенсусу щодо першочергової ролі виборів як засобу передачі влади. Також було досягнуто незначного прогресу в тому, щоб зробити демократію стійкою через побудову підзвітних та гнучких політичних інститутів.

Без політичної волі до зміцнення інститутів, що підтримується коаліцією демократичних реформ як еліт, так і контр-еліт, електоральна демократія без наповнення швидше за все залишиться нормою в регіоні. Необхідна трансформація сприйняття елітами власних інтересів та зміна їхніх відносин із впливовими соціально-політичними акторами, що з'являються в ході демократизації.

Авторитарні режими в Південно-Східній Азії зіткнулися з більшою конкуренцією на виборах, але вони не свідчать про рух до переходу до демократії. Великою проблемою авторитарних еліт є виживання режиму. Автократи будують номінально-демократичні інститути: вибори, законодавчі органи, політичні партії і навіть винаходять нові, щоб зберегти свою владу [Ткач 2021].

На перший погляд, здається, що з 2000-х років у політичних режимах Південно-Східної Азії мало що змінилося. Партія народної дії, як і раніше, має значну підтримку електорату в Сінгапурі після півстолітнього перебування при владі. Комуністична партія В'єтнаму виграла ще одні безальтернативні вибори у 2011 році. Керівництво Комуністичної партії Лаосу практично не змінилося з моменту її приходу до влади у 1975 році. Камбоджійський Хун Сен оголосив себе правлячим лідером регіону,

перебуваючи при владі понад три десятиліття. В той же час малайзійському Національному Фронту вдалося зберегти владу з 1970-х років, незважаючи на нещодавні хвилі мобілізації політичної опозиції. Багатий на нафту Бруней залишається однією з п'яти країн світу, де не проводяться вибори до законодавчих органів, а з 1967 року при владі перебуває султан Хассанал Болкіах. Авторитарні режими в регіоні, схоже, залишаються стабільними та стійкими до будь-якого тиску демократизації. Навіть арабський світ пережив ряд революцій у Єгипті, Тунісі, Лівії, Бахреїні та Сирії, деякі з яких спричинили падіння багаторічних диктатур. Частина стабільних автократій Південно-Східної Азії залишилися стійкими, незважаючи на швидке економічне зростання та зростаючу нерівність доходів, які мали посягти насіння політичного тиску знизу вгору.

Однак більш детальне вивчення політичних режимів у Південно-Східній Азії з 2005 року продемонструвало різний ступінь динамізму. Результати дослідження Freedom House у двох ключових категоріях, що визначають загальний рівень свободи – політичних прав та громадянських свобод – усі одинадцять країн з 2005 по 2016 рік демонструють широкий діапазон динамізму.

У Брунеї, Лаосі та В'єтнамі відбулися незначні зміни у рейтингах їхніх політичних прав та громадянських свобод. Країни з постійним урядом при владі – Сінгапур, Малайія, Камбоджа – зазнали помірного спаду або зростання свободи з часом. Індонезія, Таїланд та Філіппіни стали свідками зниження рівня політичних прав та громадянських свобод у 2016 році порівняно з попереднім десятиліттям [Freedom House Report 2016].

Різноманітність динаміки режимів і панування авторитаризму в регіоні з населенням 625 мільйонів людей підтвердили закономірність, яка спричинила когнітивний дисонанс у вчених, які вивчають та порівнюють політичні режими: у Південно-Східній Азії немає хвиль демократизації. Регіон просто не відповідає теорії демократизації третьої хвилі, як стверджує Хантінгтон [Huntington 1991].

Фахівці з Південно-Східної Азії прагнули відповісти на ключові питання теорії демо-

кратизації: 1. Чому деякі країни демократизувалися, а інші – ні. 2. Чому демократія зазнала невдачі в одних країнах, але не в інших. 3. Яку країну в Південно-Східній Азії можна вважати консолідованою демократією та чому.

Демократизація в Південно-Східній Азії не була зумовлена головним чином макроструктурними факторами, такими як модернізація, економічне зростання, колоніальна спадщина та попередній демократичний досвід. Швидше можна сказати, що модернізовані суспільства та багаті економіки регіоні відрізнялися авторитарною стійкістю. Економічні умови не визначали результати режиму, так само як і колоніальне минуле країн. Демократія стала альтернативною формою правління лише тоді, коли авторитаризм перестав бути прийнятним способом керування.

Хоча хвилі демократизації у Південно-Східній Азії не спостерігаються, перехід від авторитаризму на Філіппінах у 1986 року, у Таїланді – у 1992-му і, можливо, в Індонезії у 1998-му був частиною так званої третьої хвилі демократизації Хантінгтона [Huntington 1991].

У всіх трьох випадках мали місце елементи розриву або заміни режиму [Linz, Stepan 1996], оскільки широкі протестні рухи допомогли повалити султаністські режими Маркоса і Сухарто та військової хунти на Філіппінах, в Індонезії та у Таїланді відповідно.

Індонезія та Філіппіни відповідали позиції транзитологів, що високоперсоналізовані режими унеможливають переговори всередині еліт та перетворення автократій на демократії [O'Donnell, Schmitter 1986].

Але замість повного розриву з авторитарним минулим перехідні режими у цих трьох країнах повернули владу старій еліті, яка раніше була зміщена поваленими диктаторами. Також спостерігалось політичне пристосування перебіжчиків, пов'язаних із попереднім режимом, та підтримка економічних відносин з олігархами, які насамперед підтримували ці автократії [Boudreau 2009].

Південно-Східна Азія не виправдала очікувань теорії переходу, оскільки її транзити не мали революційних наслідків, властивих її аналогам у всьому світі. У той час як рево-

люції перемогли у Ірані, Нікарагуа та Румунії, враховуючи персоналізований характер їх авторитарних режимів, переходи в Південно-Східній Азії пішли більш помірним і консервативним шляхом. Випадок з Філіппінами ілюструє особливе відхилення, не характерне для країн Південно-Східної Азії.

Повстання EDSA (Жовта революція) 1986 року – гарний приклад ненасильницьких колективних дій щодо зміни режиму. На перехідний уряд Корасона Акіно поклалися великі надії. Однак їй не вдалося перетворити революційний потенціал народної влади на справжні економічні реформи, такі як перерозподіл багатства та податкова реструктуризація, а також на політичні реформи, які дозволили народній участі. Натомість політичні династії та олігархи, за витіснення яких боровся Маркос, повернулися до влади та сформулювали демократизацію в основному для задоволення своїх інтересів, ігноруючи необхідність розширення політичного простору для багатьох філіппінців, які не мали права голосу чи участі у політичній системі країни.

Розчаровуючий результат демократичних перетворень у Південно-Східній Азії не здивує тих, хто знайомий із політикою регіону. Зрештою, жодна з держав, що демократизуються, не мала соціальних передумов для демократії, як стверджує теорія модернізації [Lipset 1959; Przeworski 2000]. На відміну від своїх сусідів, таких як Тайвань та Південна Корея, демократизація на Філіппінах та в Індонезії стала результатом глибокої економічної кризи та фінансового банкрутства. Міцна диктатура Сухарто стала кінцевою політичною жертвою азійської фінансової кризи 1997 року, в той час як Маркос відіграв важливу роль у величезному зовнішньому боргу Філіппін, де стабільні виплати під час адміністрації Корасон Акіно стали однією з небагатьох стабільних економічних політик, які втілюються до сьогоднішнього дня.

Це надало урядам після Маркоса небагато можливостей для розширення соціальних послуг, модернізації сил безпеки або будівництва важливих інфраструктурних проєктів. Тільки в Таїланді логіка модернізації, схоже, мала місце. Поява значного середнього класу

завдяки стійкому економічному зростанню призвела до суспільного тиску на користь демократизації.

Таким чином характер шляхів демократизації в регіоні відповідає мінімальній концепції демократії як узгодженого процедурного механізму наступності політичних еліт. Існуючі демократії Південно-Східної Азії відповідають процесуальному поняттю демократичної держави, орієнтованої на регулярні вибори. Якщо під демократією розуміти головним чином «режим, у якому ті, хто править, обираються шляхом змагальних виборів» [Przeworski, 2000], Індонезія і Філіппіни вважаються демократичними. Однак розглядати їх як консолідовані демократичні режими лише на цій підставі було б, принаймні. Виборчі демократії в регіоні (включаючи демократичні моменти в Таїланді) не повністю відповідали інституційним вимогам Даля [Dahl 1971], які необхідні для того, щоб зробити два його виміри опозиції та участі дійсно значущими у будь-якому демократичному режимі.

Слабкий вплив структурних чинників дає багато важелів пояснення результатів демократизації у регіоні з урахуванням специфіки інститутів. Консенсус еліти та єдність щодо демократії як єдиного шляху розвитку були відчутні у Південно-Східній Азії. Політичні інститути були створені навколо цього консенсусу, оскільки політичні партії не демонстрували ідеологічного суперництва усередині політичного класу. На відміну від Латинської Америки, офіційно не було підписано жодних чітких політичних пактів для просування демократії серед еліт Південно-Східної Азії [Ткач 2021].

Нездатність політичного класу створити життєздатні механізми представництва та участі обмежувала потенціал демократизації. Невдоволення населення, вимоги підзвітності та заклики до участі у політичних процесах та управлінні залишилися поза увагою, оскільки еліти більше зайняті захистом своїх інтересів, ніж проведенням прогресивних реформ.

Еліти у співпраці з військовими, парламентарями та представниками судових органів, не вагаючись, усували обрані уряди чесними або нечесними засобами. Такі події ви-

глядають ще цікавішими ще й тому, що еліти звернулися до військового втручання, ігноруючи конституціоналізм та верховенство права, в ім'я захисту демократії [Slater, Arugay 2018].

Усунення законно обраних лідерів від влади посилює політичну кризу, яка переросла у повномасштабний поляризований конфлікт між двома ворогуючими сторонами, кожна з яких вважала, що представляє народ.

Розуміння Південно-Східної Азії лише через призму демократизації дуже обмежене. Не існує детермінованої траєкторії демократизації, яка спрямовує рішення еліт країн регіону. Насправді те, що ми бачимо, – винахідливість і прагматизм лідерів у створенні демократичних інститутів таким чином, щоб підтримувати обмеженість демократії. Це можна інтерпретувати як пристосування до політичної реальності, за якої необхідна певна форма демократії, хоч і обмежена, для політичної легітимності та виживання.

Різновиди авторитаризму та механізми стійкості – приклади інституційної мінливості, які ще довго привертатимуть увагу вчених-політологів, що вивчають Південно-Східну Азію. Поки незрозуміло, чи стане регіон на шлях, який характеризуватиметься тією чи іншою формою демократизації в майбутньому, чи залишаться в сірій зоні авторитаризму з деякими демократичними рисами.

Стабільний консенсус щодо демократичних виборів як способу вибору керівництва є найбільшим досягненням демократизації в регіоні. Завдання для демократій у регіоні, – продемонструвати, що їхні режими здатні одночасно забезпечувати хороший рівень управління і проводити реформи, спрямовані на інклюзивну участь і політичну підзвітність.

Це складне завдання, але є надія, що еліти Південно-Східної Азії у вирішенні проблем та подоланні криз апелюватимуть до демократичних ідеалів. Чи перетнуться дві сфери Південно-Східної Азії в один тип режиму, який спрямований на просування та захист добробуту всіх своїх громадян, – питання майбутнього.

Висновки.

У відповідності до мети, в ході дослідження виконано наступні завдання:

1. Здійснено аналіз режимної динаміки країн регіону в контексті «третьої хвилі» демократизації. Характерною ознакою політичного розвитку країн Південно-Східної Азії є відсутність змін за класичним визначенням «третьої хвилі» демократизації.

2. Досліджено чинники, що вплинули на політичну трансформацію в державах регіону. Так, зокрема, на часткову демократизацію Філіпін та Індонезії вплинув фактор соціально-економічної кризи, а не бажання політичних еліт до змін. Логіка модернізації мала місце лише у Таїланді. Поява значного середнього класу завдяки стійкому економічному зростанню призвела до суспільного тиску на користь демократизації.

3. Виявлено специфічні риси авторитарних та демократичних політичних режимів у Південно-Східній Азії. Так, зокрема, авторитарним режимам регіону винахідливість і прагматизм лідерів у створенні демократичних інститутів таким чином, щоб підтримувати обмеженість демократії. Щодо демократій, для них характерний стабільний консенсус щодо демократичних виборів як способу вибору керівництва та демонстрація здатності забезпечувати високий рівень управління та проведення реформ, спрямованих на інклюзивну участь і політичну підзвітність.

Розуміння Південно-Східної Азії лише через призму демократизації дуже обмежене. Не існує детермінованої траєкторії демократизації, яка спрямовує рішення еліт країн регіону. Насправді те, що ми бачимо, – винахідливість і прагматизм лідерів у створенні демократичних інститутів таким чином, щоб підтримувати обмеженість демократії. Це можна інтерпретувати як пристосування до політичної реальності, за якої необхідна певна форма демократії, хоч і обмежена, для політичної легітимності та виживання.

Залишається сподіватися, що еліти Південно-Східної Азії у вирішенні проблем та подоланні криз апелюватимуть до демократичних ідеалів. Чи перетнуться дві сфери Південно-Східної Азії в один тип режиму, який спрямований на просування та захист добробуту всіх своїх громадян, – питання майбутнього.

Бібліографічні посилання

- Ansell, B.W., Samuels, D.J. (2014). *Inequality and Democratization*. New York: Cambridge Univ. Press.
- Aspinall, E. (2014). *Indonesia's democracy is in danger, New Mandala*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.newmandala.org/indonesias-democracy-is-in-danger/> (дата звернення 18.09.22)
- Boudreau, P. (2009). For a Model of Supervision of Inductive Training in Supervising Tutors in Physical Education. *Education and Francophonie*, 37, 121-139.
- Case, W. (2009). Low-quality democracy and varied authoritarianism: Elites and regimes in Southeast Asia today. *The Pacific Review*, 22(3), 255-269.
- Case, W. (2015). *Routledge Handbook of Southeast Asian Democratization*. London: Routledge.
- Dahl, R.A. (1971). *Polyarchy: Participation and Opposition*. Yale University Press.
- Bell, Daniel A. (2006). *Beyond Liberal Democracy: Political Thinking for an East Asian Context*. Princeton University Press.
- Freedom House report*. (2016). Retrieved September 26, 2022 from https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_FITW_Report_2016.pdf
- Hewison, K. (1999.) *After the Asian Crisis: Challenges to Globalisation*. University of New England
- Huntington, S. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. University of Oklahoma Press.
- Huntington, S. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. University of Oklahoma Press.
- Lacuata, R.C. (2016). EDSA fatigue: Why Bongbong Marcos is suddenly popular, ABS-CBN News, April 6. Retrieved September 11, 2022 from <https://news.abs-cbn.com/nation/04/05/16/edsa-fatigue-why-bongbong-marcos-is-suddenly-popular>
- Linz, J.J., Stepan, A. (1996). *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Lipset, S.M. (1959). Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy. *The American Political Science Review*, 53(1), 69-105.
- Morgenbesser, L. (2016). *Behind the Facade: Elections under Authoritarianism in Southeast Asia*. Albany, NY: SUNY Press.
- O'Donnell, G., Schmitter, P. (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Comparative Perspectives*. Johns Hopkins University Press.
- Przeworski, A. (2000). *Democracy and Development: Political Institutions and Well-Being in the World, 1950-1990*. Cambridge University Press.
- Reilly, B. (2017). An elephant's graveyard? Democracy and development in East Asia. *Government and Opposition*, 52(1), 1-22.
- Reporters Without Borders, Indonesia*. (2022). Retrieved September 11, 2022 from <https://rsf.org/en/country/indonesia>
- Slater D., Arugay A. (2018). Polarizing Figures: Executive Power and Institutional Conflict in Asian Democracies. *American Behavioral Scientist*, 62(1).
- Slater, D. (2013). Democratic careening. *World Politics*, 65(4), 729-763.
- Sztompka, P. (1992). *Dilemmas of the Great Transition*. Harvard Center for European Studies Working Paper, 19. Cambridge, Mass.
- Ткач, О. (2021). Згорання демократії як небезпека повернення до авторитаризму. *Політичні дослідження*, 2, 170-185. DOI: 10.53317/2786-4774-2021-2-9
- Ткач, О., Ткач, А. (2021). Особливості авторитарної демократизації в умовах глобалізації. *Політологічний вісник: Збірник наукових праць*, 87, 241-257.
- Ткач, О., Ткач, А. (2021a). Підтримка демократичної політичної системи суспільством як чинник ефективності урядів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія*, 2(5), 55-64. <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2021/5-6/8>
- Цвих, В.Ф. (2017). Громадянська непокора як вияв владного потенціалу громадянського суспільства. *Трибуна*, 2, 20-25.

References

- Ansell, B.W. & Samuels, D.J. (2014). *Inequality and Democratization*. New York: Cambridge Univ. Press.

- Aspinall, E. (2014). *Indonesia's democracy is in danger, New Mandala*. Retrieved September 18, 2022 from <https://www.newmandala.org/indonesias-democracy-is-in-danger/>
- Bell, Daniel A. (2006). *Beyond Liberal Democracy: Political Thinking for an East Asian Context*. Princeton University Press.
- Boudreau, P. (2009). For a Model of Supervision of Inductive Training in Supervising Tutors in Physical Education. *Education and Francophonie*, 37, 121-139.
- Case, W. (2009). Low-quality democracy and varied authoritarianism: Elites and regimes in Southeast Asia today. *The Pacific Review*, 22(3), 255-269.
- Case, W. (2015). *Routledge Handbook of Southeast Asian Democratization*. London: Routledge.
- Dahl, R.A. (1971). *Polyarchy: Participation and Opposition*. Yale University Press.
- Freedom House report. (2016). Retrieved September 26, 2022 from https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_FITW_Report_2016.pdf
- Hewison, K. (1999.) *After the Asian Crisis: Challenges to Globalisation*. University of New England
- Hungtington, S. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. University of Oklahoma Press.
- Hungtington, S. (1991). *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. University of Oklahoma Press.
- Lacuata, R.C. (2016). EDSA fatigue: Why Bongbong Marcos is suddenly popular, ABS-CBN News, April 6. Retrieved September 11, 2022 from <https://news.abs-cbn.com/nation/04/05/16/edsa-fatigue-why-bongbong-marcos-is-suddenly-popular>
- Linz, J.J. & Stepan, A. (1996). *Problems of Democratic Transition and Consolidation: Southern Europe, South America, and Post-Communist Europe*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Lipset, S.M. (1959). Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy. *The American Political Science Review*, 53(1), 69-105.
- Morgenbesser, L. (2016). *Behind the Facade: Elections under Authoritarianism in Southeast Asia*. Albany, NY: SUNY Press.
- O'Donnell, G. & Schmitter, P. (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Comparative Perspectives*. Johns Hopkins University Press.
- Przeworski, A. (2000). *Democracy and Development: Political Institutions and Well-Being in the World, 1950-1990*. Cambridge University Press.
- Reilly, B. (2017). An elephant's graveyard? Democracy and development in East Asia. *Government and Opposition*, 52(1), 1-22.
- Reporters Without Borders, *Indonesia*. (2022). Retrieved September 11, 2022 from <https://rsf.org/en/country/indonesia>
- Slater D. & Arugay A. (2018). Polarizing Figures: Executive Power and Institutional Conflict in Asian Democracies. *American Behavioral Scientist*, 62(1).
- Slater, D. (2013). Democratic careening. *World Politics*, 65(4), 729-763.
- Sztompka, P. (1992). *Dilemmas of the Great Transition*. Harvard Center for European Studies Working Paper, 19. Cambridge, Mass.
- Tkach, O. & Tkach, A. (2021). Osoblyvosti avtorytarnoi demokratyzatsii v umovakh hlobalizatsii [Features of authoritarian democratization in the context of globalization]. *Politolohichniy visnyk: Zbirnyk naukovykh prats*, 87, 241-257. (in Ukrainian)
- Tkach, O. & Tkach, A. (2021a). Pidtrymka demokratychnoi politychnoi systemy suspilstvom yak chynnyk efektyvnosti uriadiv [Support of democratic political system by society as a factor of government efficiency]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filosofiia*, 2(5), 55-64. <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2021/5-6/8> (in Ukrainian)
- Tkach, O. (2021a). Zhortannia demokratii yak nebezpeka povernennia do avtorytaryzmu [Democratic backsliding as a threat of a return to authoritarianism]. *Politychni doslidzhennia*, 2, 170-185. DOI: 10.53317/2786-4774-2021-2-9 (in Ukrainian)
- Tsvykh, V.F. (2017). Hromadianska nepokora yak vyjav vladnoho potentsialu hromadianskoho suspilstva [Civil disobedience as a manifestation of the power potential of civil society]. *Trybuna*, 2, 20-25. (in Ukrainian)